

3. Історія українського козацтва: нариси у 2-х т. / Редкол. В. А. Смолій та ін. - К: Вид. дім Києво-Могилянської академії. Т. 2. 2007. 723 с.

4. Коненко В. Від рушниці до пера: еволюція української козацької еліти. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://incognita.day.kiev.ua/vid-rushniczi-do-pera-evolyucziya-ukrayinskoyi-kozaczkoyi-eliti.html>

НАПРЯМ 2. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

Дністрянський Т. М.,

магістр за спеціальністю «Історія та археологія»,

вчитель історії у ЛДК СЗШ №3

м. Львів

ЯК СПРИЙНЯЛО БРИТАНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЗМІНИ ПОЛІТИКИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ЩОДО ЗАЛЕЖНИХ ТЕРИТОРІЙ НА ПОЧАТКУ 30-Х РОКІВ ХХ СТ.

Взаємини між метрополією та британськими залежними територіями пройшли складну еволюцію, але в 30-і роки ХХ ст. у Великій Британії на законодавчому рівні було прийнято важливі рішення, які змінили насамперед статус домініонів. Вагомий відбиток на такі політичні зміни, як і на життя британського суспільства загалом і на ситуацію в британських домініонах і колоніях, наклала Перша світова війна. Зокрема, у колоніях активно розгортались національні рухи, що становили серйозну небезпеку для порядку, створеного метрополією, водночас в домініонах, що активно економічно розвивались, закралась серйозні сумніви щодо необхідності відстоювання інтересів Британської імперії за таких політичних умов. Важливими подіями міжвоєнного часу стали заворушення в Ірландії, що продемонстрували певні зміни в ментальності простого британця з імперськими поглядами та представників британського політичного істеблішменту, які полягали в появі сумнівів щодо доцільності продовження політики «твердої руки» щодо залежних територій.

Отже, і ситуація в домініонах, і ментально-політичні зміни в британському суспільстві потребували вирішення проблемних питань на новій основі, в результаті яких британські домініони фактично стали повноправними державами, а замість Британської імперії було утворено Британську Співдружність Націй. Ключове значення в цьому процесі мало прийняття 11 грудня 1931 р. Вестмінстерського статуту, завдяки якому Велика Британія змогла не лише зберегти надійні відносини з домініонами, але й об'єднати їх в нове утворення, що було значно демократичнішим та відповідало тогочасним реаліям міжвоєнного періоду.

Вестмінстерський статут визначав, що “корона є символом вільного об'єднання Британської Співдружності Націй”, тобто суб'єкти Співдружності об'єднуються спільною відданістю короні. Вестмінстерський статут 1931 р. юридично затвердив рівноправність шести самоврядних домініонів, а саме: Австралії, Нової Зеландії, Південно-Африканського Союзу, Канади, Ньюфаундленду та Ірландії у їхніх відносинах із Великою Британією [4]. Згідно з цим документом Британський парламент був позбавлений права приймати закони для домініонів, адже тепер міг робити це лише за запитом з їхнього боку. Всі суб'єкти, що підписали статут, визнавали британського монарха не лише главою співдружності, але й главою відповідної держави-домініону. По суті британські домініони набували прав незалежних країн [1].

Водночас ситуація всередині Великої Британії по відношенню до Вестмінстерського статуту 1931 р. не була однозначною, хоча більшість населення все ж позитивно сприйняла такий договір. Разом з тим, британські праві сили, насамперед британські фашисти, очолювані О. Мослі, вкрай негативно поставились до змін у політиці Великої Британії щодо залежних територій [3]. Звісно, такі погляди можна вважати маргінальними, проте вони також були показовими задля розуміння всіх аспектів ментальності британського суспільства у міжвоєнний період та особливостей відносин британців із представниками влади.

Важливим показником неоднозначності у ставленні британського суспільства до Вестмінстерського статуту є також розбіжності думок у палаті лордів та палаті громад. Беззаперечно, палата лордів і надалі залишалась консервативною та імперіалістичною у своїх поглядах щодо британських домініонів, тому тут переважали негативні оцінки цього документу. Але з огляду на

визначальну роль нижньої палати британського парламенту, більший інтерес викликають дискусії у палаті громад щодо британських домініонів [2]. Зокрема, 20 листопада 1931 р. державний секретар у справах домініонів Д. Г. Томас стверджував, що прийняття цього важливого документу має стати підсумком конституційного розвитку, який розпочався задовго до війни, але суттєво прискорився після її завершення. Показово, що своєрідним опонентом Д. Г. Томаса був В. Черчілль, який постав в ролі захисника інтересів метрополії та наголошував на необхідності й важливості збереження більшого впливу Великої Британії на домініони. Це свідчить про наявність не лише радикальних, але й збереження поміркованих імперських поглядів, одним із репрезентантів яких виступав В. Черчілль. Цікавою в контексті цієї дискусії 20 листопада є промова містера Лео Емері, що підтверджував загострення принципу рівності між домініонами та метрополією після Першої світової війни, але стверджував, що домініони вирости не до статусу звичайних націй, а до статусу націй, підконтрольних імперії. Дискусія такого характеру була не єдиною, але вона є показовою в тому аспекті, що британське суспільство не було монолітним щодо трактування Вестмінстерського статуту 1931 р. Тобто, продовжувався складний процес відходу британського суспільства від імперської свідомості, який підштовхнула Перша світова війна.

Отже, прийняття Вестмінстерського статуту стало однією з ключових подій історії Великої Британії міжвоєнного періоду. Але можна ствердити, що цей документ не був елементом оформлення кінця імперії, а вдалою спробою продовжити її життя та адаптуватись під реалії міжвоєнного часу. Тому є всі підстави оцінити політику британської влади щодо домініонів як доволі ефективну, адже їй вдалось збалансувати ситуацію як всередині Великої Британії, так і в середовищі залежних країн, що поклало початок створення нової важливої політичної структури – Британської Співдружності.

Література:

1. Кольбенко А. Передумови прийняття та зміст Вестмінстерського статуту 1931 року. Утворення Британської Співдружності Націй. *Вісник Львівського університету. Сер.: Юридична.* 2014. Вип. 59. С. 89-91.

2. Hansard. House of Commons by 20 November 1931. URL: <https://hansard.parliament.uk/Commons/1931-11-20/debates/77f3cfc4-af66-4268-9ae3-673ffa883aeb/StatuteOfWestminsterBill>

3. Liam J. Liburd. Beyond the Pale: Whiteness, Masculinity and Empire in the British Union of Fascists, 1932–1940. *Fascism*, 7. 2018. P. 275-296.

4. Statute of Westminster 1931. URL: https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1931/4/pdfs/ukpga_19310004_en.pdf

Кравцова І. С.,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
факультету історії та географії
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
м. Полтава

РОЛЬ ПЛАНУ ДІЙ ЩОДО ЧЛЕНСТВА В НАТО У ПРОЦЕСІ РОЗШИРЕННЯ НА СХІД

На тлі зростаючої напруженості у Європі питання безпеки та оборони стає ключовим фактором для регіону. Розширення НАТО на Схід є однією з найважливіших стратегічних ініціатив для зміцнення стабільності. У цьому контексті, План дій щодо членства в НАТО не просто набір послідовних кроків, але й провідний інструмент, який керує підготовкою країн до членства в НАТО, забезпечуючи необхідний рівень готовності та відповідність стандартам Альянсу. Роль Плану дій щодо членства в НАТО в цьому процесі надзвичайно важлива і потребує уваги.

Метою нашого наукового пошуку є розкриття значення Плану дій щодо членства в НАТО, а також з'ясування того, як цей інструмент сприяє підготовці країн до ефективного членства в Альянсі.

План дій щодо членства був запроваджений на Вашингтонському саміті Альянсу у квітні 1999 року з метою надання допомоги країнам, які виявили бажання приєднатися до НАТО, у підготовці до цього процесу. Ця ініціатива в значній мірі ґрунтувалася на власному досвіді, набутому під час приєднання Чехії, Угорщини та Польщі, які стали членами Альянсу під час першого етапу розширення після закінчення "холодної війни" у 1999 році [3].